

***Методична розробка
на тему:
«Організація продуктивної
праці учнів ПТНЗ під час
виробничого навчання»***

Розробила:
майстер виробничого навчання
Довганюк Ілона Артемівна

Зміст

I Вступ

II Кваліфікація методів виробничого навчання за ознакою джерел утворення

1. Словесні методи виробничого навчання

2. Наочні методи виробничого навчання

3. Практичні методи виробничого навчання

III Використання різних методів при інструктуванні

IV Висновки

Список літератури

ВСТУП

Процес навчання складний та багатогранний, він залежить від найрізноманітніших і різнохарактерних факторів. Успішно виконати свою задачу майстер може тільки в тому випадку, якщо опановує методами навчання, виробленими педагогічною наукою і передовою практикою, буде систематично удосконалювати майстерність.

Успіх виробничого навчання значною мірою залежить не тільки від правильного визначення його мети і змісту, а й від засобів досягнення цієї мети, тобто від методів навчання, які використовуються майстрами у різних навчально-виробничих умовах, -у майстернях і лабораторіях ліцею, на підприємствах. Добір методів залежить не тільки від мети і змісту навчання а й від багатьох інших причин, зокрема від специфічних особливостей професії, рівня попередньої професійної підготовки і віку учнів, умов навчально-виробничого процесу. Крім того, добір методів визначається кваліфікацією і досвідом майстра виробничого навчання. Щоб краще використовувати методи навчання викладач повинен уявити їх собі в певній системі. Проте в дидактиці немає ще єдиної загальної класифікації методів. Лише в тому випадку, коли майстер уміло володіє системою сучасних методів навчання, прийомами їх застосування, можна досягти успіху. Таких методів існує немало

М.Н.Скаткін і И.Я. Лернер виділяють такі п'ять методів навчання:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемний виклад;
- евристичний або частково пошуковий;
- дослідницький;

«Вони відрізняються один від одного по характеру пізнавальної діяльності, здійснюваної учнями при засвоєнні різноманітних видів змісту, і характером діяльності вчителя, що організує цю різноманітну діяльність учнів»

Пояснювально-ілюстративний метод використовується для засвоєння знань, а репродуктивний – для формування умінь і навичок. Проте «обидва схарактеризовані методи вирізняються тим, що вони не гарантують розвитку творчих здібностей учнів, не дозволяють планомірно і цілеспрямовано їх формувати» На відміну від цього три інших методи: проблемний виклад, евристичний або частково пошуковий і дослідницький – сприяють розвитку творчих здібностей учнів. Тому в першій групі методів можуть бути виділені три підгрупи:

- методи передачі і сприйняття навчальної інформації – словесні, наочні і практичні, що забезпечують живе споглядання;
 - досліджуваного; методи, що визначають характер розумової діяльності; індуктивні і дедуктивні, репродуктивні і дедуктивні, репродуктивні і пошукові;
- методи організації практичної діяльності по застосуванню знань.

Слово «метод» у перекладі з грецької означає «спосіб дії для досягнення певної мети ». Методами виробничого навчання називаються основні способи спільної діяльності та учнів ліцею, завдяки яким учні оволодівають знанням, уміннями і навичками, професійною майстерністю, розвивають творчі здібності, розумові і фізичні сили.

Дуже важливим є саме спільна діяльність майстра та учнів. Позитивних результатів буде досягнуто лише тоді, коли зусилля майстра на уроці підкріплюються самостійними зусиллями учнів у засвоєнні змісту навчання.

Існують різні підходи до класифікації методів навчання залежно від вибору основи.

У теорії і практиці виробничого навчання найпоширенішою є класифікація методів за ознакою джерела інформації:

- *словесні;*
- *наочні;*
- *практичні методи.*

До **словесних методів** у цьому разі належать розповідь і пояснення, бесіда, самостійна робота з літературою, письмове ілюстрування, використання теле- і звуко записів, тощо.

До **наочних методів** відносять демонстрацію природних об'єктів і приладдя , показ операції і процесів майстром, спостереження учнів.

Практичні методи - це вправи, розв'язання виробничо-технічних завдань, лабораторно-практичні роботи.

Розглянемо кожен з названих вище методів виробничого навчання. Почнемо із словесних.

2.1. Словесні методи виробничого навчання.

Розповідь майстра, як метод є відповідною формою розкриття нового навчального матеріалу. Розповідь повинна забезпечувати політехнічну спрямованість викладання, вона містить ознаки тих чи інших об'єктів техніки, предметів і знарядь праці, а також їх зміни в ході технологічних процесів. Розповідь містить лише вірогідні і науково перевірені факти, побудована за певним раціональним планом. Матеріал викладається так, щоб були зрозумілими основні думки.

Загальні дидактичні вимоги до розповіді, як методу навчання включають:

- логічну послідовність та чіткість викладу;
- ясність, правильність мови;
- образність;
- використання аналогій та порівнянь;
- підтримування активності групи шляхом періодичного звернення до окремих учнів тощо.

Під **поясненням** слід розуміти словесне тлумачення, обґрунтування тих чи інших ознак, властивостей, предметів, явищ, процесів, принципів дії апаратів, приладів, пристроїв тощо. Пояснення використовують разом з розповіддю, що випереджає пояснення, і показом. Питома вага пояснення серед методів виробничого навчання, безумовно, більша ніж розповіді, адже програма виробничого навчання з більшості професій побудована у такий спосіб, що майстру доводиться частіше пояснювати, тлумачити, ніж розповідати.

Основні недоліки метода пояснення:

- низька активність учнів;
- активно діючою особою є головним чином майстер;
- увага учнів може розсіюватися, вони відволікаються. Знання, що повідомляються можуть сприйматися не осмислено.

Шляхами підвищення ступеню активності учнів при вивченні нового матеріалу є залучення учнів до обговорення досліджуваних фактів, явищ, процесів; змусити їх не тільки слухати, але самим міркувати, думати в процесі сприйняття нового. Одним з ефективних засобів такої активізації учнів є застосування пізнавально-відповідного методу спілкування майстра з учнями, зокрема евристичної бесіди, що на відміну від контрольної-перевірочної характерна тим, що майстер шляхом постановки перед учнями питань і спільних з ними логічних міркувань підводить учнів до певних висновків, що складають сутність досліджуваного матеріалу. Невипадково така бесіда названа евристичною, від грецького слова «Еврика» - знайшов.

Для **бесіди**, як словесного матеріалу характерний діалог між майстром та учнями у формі запитань та відповідей. Колективна бесіда може передувати новій темі, новому змісту навчання. Можливий, однак, інший варіант бесіди – наприкінці заняття.

Відомий спеціаліст з питань виробничого навчання М.О.Жидельєв умовно розрізняє три типи бесіди:

✓ Бесіди при вивченні нового матеріалу доречно проводити тоді, коли попередній навчальний і виробничий досвід учнів тісно пов'язаний із знаннями, вміннями, які належить засвоїти. У таких бесідах майстер, спираючись на знання, практичний досвід і спостереження учнів, поступово підводить їх до чіткого розуміння нового, до самостійних висновків та узагальнень.

✓ Інший вид бесіди спрямований на відтворення раніше засвоєних знань та умінь, теоретичне їх обґрунтування. У цьому випадку розв'язується завдання, орієнтоване на узагальнення, поглиблення і систематизацію знань та умінь учнів з певної теми виробничого навчання.

✓ Третій тип бесіди спрямований на перевірку і контроль результатів виробничого навчання.

Але не можна будь-який навчальний матеріал вивчати методом евристичної бесіди. Щоб мислити, міркувати, робити висновки, потрібно мати певний запас знань, або досвіду учнів по розглянутих питаннях. Якщо порівняти пояснення і бесіду, більш економним за часом буде. Звичайно, метод пояснення. При проведенні евристичної бесіди витрачається багато часу на виправлення неправильних відповідей, на підведення учнів до правильних висновків. Тому бесіду потрібно застосовувати при вивченні важливого матеріалу, на який не шкода витрачати багато часу.

Відповідно, найбільш доцільно застосовувати евристичну бесіду в процесі виробничого навчання у тому випадку, якщо потрібно повідомити учням нові відомості. Евристичну бесіду доцільно застосовувати тоді, коли потрібно в чомусь глибоко розібратися, переконатися, уточнити, зв'язати з уже наявними у учнів знаннями і досвідом, а саме: розбір технічної і технологічної документації, схем, роздаткових матеріалів, «природних» виробничих проблем, вибір або розрахунок режимів, вивчення інструкцій, правил тощо.

На закінчення кожної бесіди викладач підводить її результати, формулює основні висновки – рекомендації, об'єднує все в певну систему, розкриває нерозглянуті моменти організації і методи проведення бесіди.

Письмове інструктування. Письмові інструкції використовують при виконанні основних навчально-виробничих робіт, вправ, лабораторно-практичних робіт. Є два основних джерела застосування засобів письмового інструктування. Одне з них – це різні види реальної виробничої документації, їх використання дає змогу зблизити ситуацій виробничого навчання і виробничої діяльності. Ця виробнича документація, з одного боку, є частиною змісту виробничого навчання, а з другого – засобом проведення такого навчання. Інше джерело письмового інструктування – різні види навчальних письмових роздаткових матеріалів (схеми, навчально-виробничі картки, картки завдання).

Позитивні риси цих засобів такі:

- до письмової інструкції в цілому і до кожної її частини учень може звернутися у будь-який час;
- при вивченні інструкції учень не залежить від діяльності інших учнів;
- його робота стає самостійною, навчальний процес більшою мірою орієнтовано на індивідуальні особливості учнів;
- письмове інструктування дає можливість ефективно керувати індивідуальною навчальною діяльністю і в такий спосіб значно підвищити ефективність інструктування учнів, а отже, і результативність виробничого навчання в цілому. Використання навчально-інструкційних карток допомагає майстрам виробничого навчання заощадити час, поліпшити управління пізнавальною діяльністю учнів;
- застосування письмових інструкцій полегшує організацію роботи учнів і контроль за їх виконанням. Використовуючи письмове інструктування, легше забезпечити точність і ясність викладу.

Впровадження письмового інструктування пов'язане і з певними недоліками, зокрема:

- ✓ навчальний процес стає менш чутливим до порушень і несподіваних змін; перебудуватися цьому випадку важко;
- ✓ систематичне застосування навчальних інструкцій пов'язане з підвищенням вимог до виробничої і методичної кваліфікації майстра;
- ✓ необхідні спеціальні витрати на виготовлення і розмноження інструкцій;
- ✓ ускладнюються внесення змін і доповнень у письмову інструкцію, порівняно з усним інструктажем.

2.2. Наочні методи виробничого навчання. Демонстрування.

Значну роль у системі методів навчання відіграють методи, що ґрунтуються на різних типах наочності. Жодне наочне приладдя не має абсолютних переваг перед іншими. Дуже важливо використовувати його досить гнучко, не перенавантажувати уроки заочно їх кількістю, що заважає учням зосередитись, обдумати серйозні питання. У профтехучилищах застосовуються різні види демонстрацій, які можна поділити на три основні групи:

1) демонстрація об'єктів і процесів, що вивчаються у натуральному, природному вигляді (роздатковий матеріал, макети, моделі, показ прийомів роботи, проведення дослідів, екскурсій);

2) демонстрація зображень, у тому числі символічних, умовних (креслення, принципові монтажні, кінематичні, - , радіотехнічні схеми та ін.);

3) демонстрація за допомогою інформаційних технічних засобів навчання, у тому числі навчального кінематографа і телебачення, комп'ютерів ,кадрів діафільмів, кодопозитивів тощо.

Відмічаючи, що по більшості професій ручної і машинно-ручної праці, процес виробничого навчання починається продуктивно, тобто за принципом «роби як я», необхідно підкреслити у цьому особливу роль *наочних методів*, насамперед **показу трудових прийомів і засобів**. У процесі якого у учнів створюється образна орієнтовна основа для їх виконання. Від того, наскільки яскраво, дохідливо, переконливо, повно майстер покаже прийоми, їхньою структурою, взаємозв'язок рухів і дій, темп, ритм, у вирішальній мірі залежить, як їх сприймуть і будуть відпрацьовувати учні. Ефективний (та й ефектний) показ прийомів – це вже половина успіху.

Зрозуміло, навіть кваліфікований словесний коментар не може замінити реальний показ процесів. Практичний показ процесів слід використовувати у тих випадках, коли треба сформувати у свідомості учнів правильний спосіб використання трудових дій.

Показ трудових прийомів проводиться в чотири етапи:

1. Показ прийомів у нормальному режим;
2. Показ прийомів у повільному темпі із зупинками після кожного прийому, та ізолюваний показ окремих складних рухів і елементів прийому;
3. Заклучний показ прийомів у робочому темпі;
4. Перевірка засвоєння учнями трудового прийому.

Від перших спроб учнів виконати роботу залежить дуже багато в умовах колективного навчання. В умовах колективного навчання майстер не має можливості на цих відповідальних етапах приділити кожному учню достатньої уваги, а у кожного учня процес формування умінь і навичок відбувається по-своєму, індивідуально. І от для того, щоб переробити це об'єктивне протиріччя колективного навчання, потрібно на самому початковому етапі виробничого навчання домогтися формування міцного і яскравого образу дії у свідомості учнів. З цим образом вони беруть порівнювати свої спроби виконувати прийом, спосіб, цей образ для них повинен стати зразком, еталоном, до якого вони будуть прагнути. І все це забезпечує методично грамотний показ трудових прийомів.

Якість засвоєння і відпрацювання трудових прийомів важлива – це тільки при володінні професіями ручної праці. Зміст праці по багатьох спеціальностях апаратного виробництва, де основу складає головним чином розумова діяльність працівника, включає значну кількість рухових ручних компонентів, швидке і точне виконання, яких найчастіше забезпечує загальний успіх роботи. Таким чином, уміле володіння методикою прийомів – обов'язкова якість будь-якого майстра виробничого навчання.

Якість засвоєння того, що показується багато в чому залежить від забезпечення гарної видимості, прийомів, що демонструються: вибір місця показу, освітленість, розташування учнів біля робочого місця майстра і т.д.

Ефективність показу підвищується, якщо його сполучити із **демонстрацією засобів наочності зображення елементів прийомів**.

При наявності в майстра на робочому місці *інструкційної картки* для вивчення операції або її частини він спочатку зачитує рекомендації по виконанню прийому, що містять в карті, а потім показує відповідні трудові прийоми. Це в значній мірі полегшує показ і його засвоєння учнями, тому що по ходу зорового сприйняття прийому учень сприймає його словесний опис.

Окремо в методиці показу варто виділити сполучення власного показу і слова майстра. За допомогою слова, майстер повинен пояснювати завдання, сутність і значення досліджуваних прийомів і засобів роботи, давати допоміжні пояснення, звертаючи увагу

учнів на найбільш істотне, на «невидиму» частину показу: спонукати учнів до уявного наслідування;, підводити підсумки показу.

Наступний метод у класі наочних методів – **використання екранних посібників**. У виробничому навчанні використовуються головним чином екранні посібники (мультмедія), що містять наочний матеріал, характерний для виробничого навчання.

Винятково великий ефект для використання мультимедії з метою демонстрації учням трудових прийомів, що вивчаються, прийомів праці передовиків і новаторів виробництва. Специфічні технічні можливості відео: прискорена й уповільнена зйомка; стоп-кадр; можливості сполучення великих, середніх і загальних планів; звуковий супровід; можливість багаторазового повторення необхідних кадрів; показ мальованих зображень – мультмедій , - усе це арсенал засобів, що дозволяють надійно і дохідливо розкрити прийоми , що вивчаються.

Є ще такий наочний метод, як **самостійні спостереження учнів**. Цей метод характерний головним чином для виробничих екскурсій, а також для ознайомлювальної практики учнів у цехах і на ділянках підприємств, коли вони в процесі роботи не беруть участь, а тільки вивчають устаткування і технологічний процес.

При цьому варто прокоментувати слухачам такі виробничі прийоми навчання учнів цілеспрямованим спостереженням:

- Повідомляти учням мету і порядок спостережень;
- Виділяти основні об'єкти спостереження, процеси і явища, які учні повинні засвоїти;
- Повідомляти учням питання, на які вони повинні відповісти за результатами спостережень;
- Звертати увагу учнів на складності і труднощі, що можуть виникнути при спостереженнях, інструктувати їх про засоби їх усунення і попередження;
- Постійно контролювати учнів і допомагати їм у процесі спостережень (виділяти головне, спонукати до порівнянь, - підводити до висновків додавати вказівки про фіксування спостереженого і т.д.);
- Систематично підводити підсумки самостійних спостережень учнів.

Об'ємні модулі і макети дають змогу більш наочно показати будову і принцип роботи механізму, взаємодію його частин. Демонстрацію майстер супроводить коротким, але чітким контролем, відповідає на запитання учнів.

Основні дидактичні вимоги до застосування засобів наочності у навчально-виховному процесі:

- 1) Учні повинні знати, що саме і з якою метою вони мають спостерігати, а що треба звернути особливу увагу.
 - 2) Необхідно забезпечити чітку видимість засобу наочності з усіх робочих місць учнів.
 - 3) Засоби наочності повинні впливати не тільки на зір, але і на інші органи чуття, скажімо, слух, дотик.
 - 4) Слід використовувати всі можливості для показу явища або процесу в русі.
- Є дві форми організації роботи майстра при застосуванні наочних методів:

Перша форма: з допомогою слова майстер керує спостереженнями, які проводять учні, а знання про об'єкт, його будову, процеси, що відбуваються в ньому, учні здобувають самостійно, шляхом спостереження.. така форма поєднання слова і засобів наочності досить ефективна, вона не тільки забезпечує високий рівень засвоєння знань,

а й сприяє розумовому розвитку учнів, зростанню їх спостережливості, поглибленню можливостей самостійно здобувати нові знання і вміння.

Друга форма: різко відрізняється від першої, вона не сприяє на активну діяльність учнів, однак потребує порівняно з першою менше часу, тому її доцільно використовувати в умовах дефіциту часу. Ця форма забезпечує лише поверховий аналіз об'єкта навчання.

2.3. Практичні методи виробничого навчання.

До практичних методів виробничого навчання відносять:

- вправи;
- самостійно робота учнів;
- розв'язання задач;
- виконання лабораторно-практичних завдань тощо.

Серед практичних методів виробничого навчання найважливішим і поширеним є метод вправ – повторного багаторазового виконання однакових трудових дій для формування вмінь та навичок.

Метод вправ поєднується з методом письмового інструктажу, прийомами пояснення і показу. Виконання вправ з багатьма повтореннями не гарантує, однак, високого рівня формування практичних операцій та прийомів. Щоб уникнути такої ситуації, потрібно ставити учневі окремі запитання, правильні відповіді, на які потребують активної розумової діяльності.

Формування умінь при виконання тренувальних вправ відбувається трьома основними.

Перший – етап первісного оволодіння уміннями. Для нього характерне істотне поліпшення показників швидкості і якості роботи. Кількість помилок, пропусків окремих операцій, тривалість пауз між ними на цьому етапі в основному зменшується. Завдання майстра – своєчасно корегувати дії учнів, забезпечити точність і правильність їх виконання, інакше можливе закріплення неправильних прийомів.

На **другому** етапі продуктивність виконання вправ не зростає; іноді навіть дещо знижується, що пов'язано з уточненням і об'єднанням окремих дій, сукупність яких і становить вправу. Цей етап складніший, ніж попередній.

На **третьому**, основному, етапі відповідна навичка удосконалюється, закріплюється і автоматизовується.

Тривалість вправ визначається характером змісту виробничого навчання. вправи не повинні бути надто тривалими, не слід втомлювати учнів передчасно. Щоб досягти бажаного результату, майстер повинен пропонувати учням допоміжні вправи, виконання яких допомагає опануванню певними трудовими прийомами.

Загальні вимоги – характеристики вправ, як методу виробничого навчання:

1. Вправи – це не тільки повторення, але і обов'язків рух уперед. Кожна вправа – це черговий крок до оволодіння професією.

2. Кожна вправа повинна мати чітку мету: навчальну – чому навчитися, що засвоїти, відпрацювати, закріпити, удосконалити, розвинути, чого досягти і т.п., і виробничу – що, як і скільки зробити в процесі вправ. Ця мета повинна тісно поєднуватися, причому досягнення виробничої мети є засоби досягнення навчальної мети, що є основною. Цілі повинні бути чітко доведені до учнів у процесі вправ і усвідомлені ними.

3. Вправи проводяться під керівництвом майстра. Ціль майстра при керівництві вправами повинна бути і ціллю учнів. Корегування діяльності учнів у процесі вправ відбувається насамперед із позицій реалізації навчальної мети.

4. Виконуючи вправи, що учень повинен мати міцну свідому орієнтовану основу своєї діяльності. Учень повинен чітко знати: «що», «як», і «чому так» потрібно знати.

5. Висока ефективність вправ забезпечується наявністю інтересу і позитивною мотивацією діяльності учнів.

6. У процесі вправ учні повинні мати чіткі орієнтири для самоконтролю ходу і результатів своїх дій (зоровий образ дії, еталон, робоче креслення, технічні вимоги, сигнал тренажера і т.п.)

7. У процесі вправ на кожному його етапі учень повинен чітко представляти, яких результатів він домогся, наскільки успішно виконується його мета.

Лабораторно-практичні роботи по своїм шляхам, змісту, організації займають проміжне положення між теорією і практикою. У цьому зв'язку найбільше ефективно лабораторно-практичні роботи проводити майстру разом із викладачем спеціального предмета (спеціальної технології).

Розв'язання **виробничо-технічних завдань** до практичних методів віднести можна лише умовно. У основі цього методу, дійсно, лежить практична діяльність особливого роду – інтелектуальна і його більш доцільно розглянути при вивченні способів удосконалення методів виробничого навчання, у групі так названих «активних методів».

До окремого виду відносять вправи на тренажерах, тобто тренувальних пристроях, що дають змогу штучно створити реальні умови для формування трудових навичок під час виконання спеціальних вправ.

Такі вправи потрібно для розвитку певних професійних якостей, наприклад при навчанні майбутніх шоферів, машиністів локомотивів, водіїв трамваїв, зварювальників тощо. Тренувальні вправи на макетах потрібні також для оволодіння складними видами професійної діяльності. Конструкція тренажерів досить різноманітні – від нескладних механічних пристроїв до автоматизованого обладнання на базі комп'ютерної техніки.

Вправи класифікують:

1. За провідною дидактичною метою:

- вправи у формі первинних умінь;
- вправи у формі первинних навиків;
- вправи у формі складних умінь.

2. За змістом:

- вправи у виконанні трудових прийомів;
- вправи у виконанні трудових операцій;
- вправи у виконанні трудових процесів;
- вправи в управлінні технологічним процесом.

При виконанні навчальних вправ крок за кроком учень оволодіває основаними професійної майстерності.

Планування контролю уроків виробничого навчання

Ефективно і цілеспрямовано здійснювати внутрішньоліцейний контроль неможливо без чіткого, добре продуманого планування. До початку навчального року разом із головами методичної комісії, на основі аналізу підсумків навчально-виховної роботи за минулий рік із урахуванням рішень педагогічної ради старший майстер визначає мету, завдання, зміст перевірок.

Коло питань, які підлягають контролю навчального року, наступні:

- стан навчальних майстерень та матеріально-технічне забезпечення виробничого навчання;
- створення безпечних умов праці, сприятливих санітарно-гігієнічних та естетичних умов, організація режиму праці і відпочинку учнів;
- планування і нормування виробничого навчання та виробничої діяльності учнів;
- організація, зміст і методика проведення вступних, поточних і заключних інструктажів;
- система роботи окремих майстрів;
- виконання навчальних планів і програм;
- якість професійних знань, умінь і навичок учнів та якість виконаних ними робіт;
- виконання графіка перевірочних робіт, тематичних атестацій;
- здійснення зв'язку виробничого навчання з теоретичним;
- наявність і використання на уроках технічних засобів навчання;
- застосування досягнень наукової організації праці на уроках виробничого навчання;
- навчання учнів сучасними прийомами і методами праці;
- навчання учнів навичкам самоконтролю і взаємоконтролю, виховання професійної самостійності;
- аналіз перевірочних робіт, тематичних атестацій;
- стан плануючої і обліково-звітної документації;
- успішність учнів і відвідування занять;
- організація занять із учнями, що мають пропуски уроків виробничого навчання;
- організація практики на підприємствах;
- підготовка до державної кваліфікаційної атестації;
- виховання учнів у процесі виробничого навчання;
- дотримання майстрами єдиних педагогічних вимог.

У висновках по контролю дається коротка мотивована оцінка роботи майстра в\н і учнів. Пропозиція і рекомендації, що впливають із висновків, повинні бути конкретними і здійсненими.

Система контролю уроку виробничого.

Контроль виробничого навчання суттєво відрізняється від контролю теоретичного навчання.

Задачі контролю уроків виробничого навчання:

- перевірка якості навчання й рівня професійних знань, умінь і навичок майбутніх працівників;
- своєчасне попередження помилок в методиці проведення занять;
- виявлення недоліків навчально-виховного процесу в навчальних групах та розробка заходів щодо їхнього усунення;
- виявлення передового педагогічного досвіду майстрів виробничого навчання;
- надання методичної допомоги майстрам.

Дані завдання вирішуються успішно лише за умови, що старший майстер строго дотримується таким найважливішим принципам організації внутрішнього контролю, як планомірність, систематичність, цілеспрямованість, все сторонність, об'єктивність, гласність, дієвість.

Залежно від мети контроль може бути оглядовим, фронтальним і тематичним. Оглядовий контроль виробничого навчання проводиться на початку і наприкінці навчального року. **Оглядовий контроль**, проведений на початку року, дозволяє з'ясувати, на якому рівні колектив майстрів або якась його частина починає навчальний рік. У процесі оглядового контролю старший майстер, з одного боку, відзначає все нове і передове в практиці роботи майстрів, а з іншого боку – намічає конкретні міри для надання конкретної допомоги. Наприкінці року він перевіряє, наскільки успішно працював колектив майстрів над поставленими питаннями. Результати оглядового контролю обговорюються на підсумковій педагогічній раді.

При фронтальному контролі перевірці піддаються всі сторони процесу виробничого навчання: підготовка майстрів до уроку, виконання навчальної програми, якість навчання і якість професійних знань, умінь і навичок учнів, виховання учнів у процесі навчання, ведення плануючої і обліково-звітної документації та ін. Значна питома вага серед видів контролю виробничого навчання займає тематичний контроль, під час якого заглиблено аналізується окремі сторони навчально-виховної роботи.

Метою тематичного контролю може бути перевірка таких питань, як використання технічних засобів на уроках виробничого навчання, учнів сучасним прийомам і методам праці, самостійність учнів при виконанні навчально-виробничих робіт; організація роботи з відстаючими учнями та ін. Незалежно від мети тематичної перевірки на уроці аналізуються і інші сторони діяльності і інші сторони діяльності майстрів та учнів, але головна увага на уроці приділяється саме питанню даної тематичної перевірки. Зміст тематичного контролю відбиває проблему, загальну для педагогічного колективу, а також окремі питання, актуальні для викладачів і майстрів виробничого навчання в поточному навчальному році.

Сполучення фронтального і тематичного контролю визначаються загальними завданнями навчання і виховання кваліфікаційних працівників, змістом навчальних програм і конкурентних умов, у яких протікає навчально-виховний процес.

По об'єкту перевірки виділяються такі види контролю, **як персональний** (вивчення системи роботи одного майстра), **предметно-узагальнений** (вивчення стану підготовки робітників по одній спеціальності), **що класно-узагальнений** (вивчення роботи майстра виробничого навчання і всіх викладачів, що працюють у даній навчальній групі). Класно-узагальнюючий контроль дозволяє з'ясувати вплив рівних викладачів і майстра виробничого навчання на учнів групи, що перевіряється.

За часом проведення розрізняється контроль попередній – на початку навчального року, **поточний** – на протязі усього навчального року (фронтальні і тематичні перевірки), **періодичний** – по закінченні проходження навчальної теми і навчального півріччя та **підсумковий** - по закінченню всього курсу навчання.

Мета **попереднього контролю** – попередити можливі помилки і недоліки в роботі майстрів виробничого навчання. Здійснюючи попередній контроль, старший майстер ще до початку навчального року перевіряє стан навчальних майстерень, їх оснащеність устаткуванням, інструментами, та пристосуваннями, матеріалами, наявність і комплектність технічної і технологічної документації. Він перевіряє також наявність і якість розробки та складання планів виробничого навчання, перелік навчально-виробничих робіт та іншої плануючої документації. У бесідах з майстрами він з'ясовує, як вони готувалися до навчального року, яку технічну і методичну літературу прочитали, над якою творчою темою хочуть працювати. Загальна мета попереднього контролю – перевірка готовності майстрів до проведення занять із учнями і попередження недоліків у їхній роботі.

При здійсненні контролю виробничого навчання старший майстер використовує різні форми: відвідує уроки виробничого навчання, вивчає виконання переліку навчально-виробничих робіт, перевіряє якість наданих майстернями послуг, аналізує результати тематичних атестацій, перевірочних робіт, державної атестаційної атестації.

Відвідування уроку має багату інформацію по різних питаннях навчально-виховної роботи. Тільки при відвідуванні уроку можна з'ясувати ступінь педагогічних і професійних знань та умінь майстрів в'н, ступінь володіння їх професією, а також визначити, наскільки раціонально організована навчально-виробнича робота учнів, чи правильно застосовуються ними робочі прийоми та інше.

3. Використання різних методів при інструктуванні.

Всі розглянуті методи виробничого навчання об'єднуються в одному узагальнюючому методі – **інструктажі**. Цей метод виробничого навчання слід віднести до найпоширеніших і найважливіших. Інструктажем в умовах виробничого навчання називають чітко визначену систему вказівок, рекомендацій, які стосуються способів виконання трудових дій. Інструктажем також можна рахувати не окремим методом, а системою методів.

Інструктаж – це основний метод діяльності майстра і учнів на занятті, спрямований на формування професійних знань, умінь і здібностей.. у виробничому навчанні залежно від часу заняття розрізняють три основних види інструктажу: **вступний, поточний, заключний**. Мета **вступного інструктажу** – підготувати учнів до активного і свідомого виконання вправ.

При цьому діють за такою орієнтованою схемою:

- ✓ повідомлення найменування завдань теми, а також часу на її вивчення;
- ✓ стисле ознайомлення із змістом теми (що будуть вивчати, його навчатися, для чого потрібно вивчення даної теми);
- ✓ повідомлення про навчально-виробничі роботи, демонстрація зразків;
- ✓ повідомлення матеріалу із спецтехнології, які учні повинні пригадати, повторити.

Основним завданням вступного інструктажу є ознайомлення учнів:

- ✓ із змістом наступної роботи;
- ✓ з обладнанням та інструментом для виконання роботи;

- ✓ з технічною довідковою документацією;
- ✓ з прийомами виконання роботи, уміннями і навичками, якими оволодіватимуть учні на занятті;
- ✓ з вимогами до виконання кожної вправи;
- ✓ з організацією робочого місця для виконання наміченої роботи;
- ✓ з правилами і логічною послідовністю виконання роботи;
- ✓ з найтипівішими видами помилок, яких слід уникати при виконанні роботи;
- ✓ із способами контролю якості виконаної роботи;
- ✓ із правилами техніки безпеки.

Вступний інструктаж проводиться в повному обсязі лише на початку вивчення кожної більш-менш самостійної частини програми. В інших випадках – вступний інструктаж може включати лише деякі із зазначених пунктів.

Сучасний підхід полягає в тому, щоб не давати учням навчальний матеріал у готовому вигляді, а розкривати лише необхідні дані для наступної діяльності. Для стимулювання самостійного мислення учнів корисно пропонувати їм запитання, які стосуються читання та аналізу креслень, порядку розв'язання виробничих завдань. Значну увагу при проведенні вступного інструктажу слід приділити розкриттю між предметних зв'язків уроків виробничого навчання та спеціальних або загально технічних дисциплін. При вивченні вузлових розділів теми, необхідно заздалегідь осмислення скласти ряд запитань для перевірки засвоєння учнями нового матеріалу в поєднанні з раніше набутим досвідом і знаннями, з раніше засвоєними знаннями і трудовими операціями.

Прийоми вступного інструктажу повинні активніше стимулювати осмислення і планування учнями технології виконання навчально-виробничих завдань. Зміст повідомлення «готових» завдань, правил, вказівок учні самостійно визначають режими роботи обладнання, виконують технічні розрахунки.

Поточний інструктаж здійснюється під час виконання вправ учнями. Зміст і методика його проведення істотно відрізняються від вступного інструктажу.

В діяльності учнів при виконанні трудових вправ спостерігається ряд досить типових помилок. Поточний інструктаж адресований в індивідуальному плані кожному учневі. Майстер повинен тримати в полі зору всіх учнів групи, спостерігати їх діяльність і в потрібний момент консультувати їх. Доцільно обходити робочі місця учнів, давати їм певні поради, інструктувати учнів індивідуально, а коли питання важливе для всіх, майстер звертає на це увагу всієї групи або частини учнів. Але треба дати можливість самому осмислити і виконати вказівки майстра.

Спочатку, коли учні ще не набули достатнього досвіду, слід деталізувати інструктування, ретельно виділяючи основні умови, необхідні для виконання – добір і особливості інструменту, креслення і прийоми виконання кожного з трудових завдань. З часом повнота інструктування зменшується, а рівень трудових дій відповідно збільшується.

При закінченні поточного інструктажу необхідно прийняти виконані роботи і виставити інтегровані оцінки.

Заключний інструктаж. Він проводиться, як правило, у формі бесіди. Майстер аналізує результати виконання вправ, звертає увагу на типові недоліки, шляхи їх передбачення. Оцінюють індивідуальні результати роботи, виконання таких важливих

критеріїв, як дотримання виробничих норм і відповідної технології. Під час заключного інструктування слід разом з учнями обговорити можливості ефективного виконання трудових завдань. Крім того, можна провести опитування учнів, визначити домашнє завдання, дати вказівки щодо підготовки до нового уроку тощо. Під час заключного інструктажу майстер повинен приділити основну увагу аналізу типових помилок, пов'язаних з виконанням різних операцій, і роз'ясненню шляхів їх попередження. Такий зміст заключного інструктажу особливо стосується випадків завершення чергових програмних тем.

ВИСНОВОК

Вище ми коротко охарактеризували основні методи виробничого навчання. Ці методи поодиночі практично не застосовуються. Частіше майстри виробничого навчання вдаються до одночасного застосування кількох методів. Так, інструктування (особливо усне), як правило, поєднується показом, демонстрацією. На вступному інструктуванні детальне пояснення способів роботи неодмінно підкріплюється показом певних дій, операцій, прийомів. Велике значення при цьому має рівень кваліфікації майстра. Якщо дії майстра не кваліфіковані, то показ, незважаючи навіть на точне інструктування, завдає лише шкоди.

Інший, дуже поширений синтез двох методів навчання: пояснення + демонстрація. Йдеться про доцільне застосування на уроках наочного приладдя.

Певна річ, у поєднанні двох методів є чи мало методичних нюансів. Зокрема, не слід показувати на одному уроці надто багато професійних прийомів: учні втомлюються, знижується інтерес до навчання.

Ще більше методів навчання спостерігаємо при застосуванні технічних інформаційних засобів і технічних засобів із зворотним зв'язком. Поширення набувають такі статистичні засоби, діапозитиви, слайди, кодопозитиви, і динамічні – мультмедія, відеозаписи.

Але не дивлячись на таку різноманітність методів організації навчальної діяльності учнів на уроках виробничого навчання, всі вони служать одній меті: сформувати в учнів основи професійної майстерності, тобто знань, умінь і навичок, характерних для даної спеціальності; виховати в них високопродуктивних, активних, освічених людей.

Для здійснення цієї мети необхідно користуватись всією різноманітністю методів, як поодиночі, так і в системі. Ширше необхідно застосовувати наочні методи для навчання, використовуючи нові техніки, технології.

Список літератури

1. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія \ За ред.. Н.Г.Никало – Хмельницький
2. Сергеев Л. Формування досвіду управлінської діяльності майбутніх робітників у педагогічній спадщині
3. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Педагогічні технології, К.= Українська енциклопедія
4. Педагогічна книга майстра виробничого навчання, Вища школа
5. Теоретичні і методичні основи викладання загально технічних і спеціальних дисциплін: інтегрований підхід